

VICTORINOX
SWISS ARMY

ŠVAJČIARSKY ARMÁDNY NÔŽ

OUTDOOROVÁ PRÍRUČKA
PRE KAŽDÉHO

101

tipov a trikov
na prežitie v prírode

BRYAN LYNCH

VICTORINOX
SWISS ARMY

ŠVAJČIARSKY ARMÁDNY NÔŽ

OUTDOOROVÁ PRÍRUČKA
PRE KAŽDÉHO

101

tipov a trikov na prežitie v prírode

BRYAN LYNCH

slovar

Venovanie

Mojim rodičom – nemôžem vám dostatočne poďakovať za všetko. Milujem vás a myslím na vás oboch každý deň. Mojej nádhernej manželke Nikki, ktorá mi nikdy neprestala veriť a počúvala moje každodenné mrmlanie o veciach, o ktoré určite nemala záujem, a každý deň ma rozosmiala. Milujem ťa z celého srdca a vždy aj budem, po všetky dni, ktoré nám spolu zostávajú.

Prvýkrát vyšlo v USA v roku 2019 vo vydavateľstve Fox Chapel Publishing.

Original English Language edition Copyright © 2019 by Bryan Lynch
and Fox Chapel Publishing Inc., 903 Square Street, Mount Joy, PA 17552, USA

Translation © Pavol Štefanka 2021

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2021

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť nijakou formou reprodukováaná, kopírovaná alebo rozmnožovaná bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Prvé slovenské vydanie

Vydalo Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., v Bratislave v roku 2021.

Z anglického originálu *Swiss Army Knife: Camping & Outdoor Survival Guide*,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Fox Chapel Publishing v roku 2019, preložil Pavol Štefanka.

Zodpovedná redaktorka Katarína Vilhanová

Editorka Jana Behulová

Zalomenie a sadzba Alias Press, s. r. o., Bratislava

Tlač FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Cena uvedená na obálke knihy je nezáväzným odporúčaním pre konečných predajcov.

ISBN 978-80-556-4577-3

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovart.sk

Poznámka vydavateľa: Práca s čepeľami, pílkami a ďalšími nástrojmi vreckového noža je do istej miery riskantná. Autor tejto knihy sa snažil čo najlepšie ukázať čitateľovi možné nebezpečenstvá a opísať bezpečné postupy. Autor, vydavateľ ani spoločnosť Victorinox AG nenesú zodpovednosť za prípadné poranenia spôsobené používaním výrobkov spomenutých v publikácii. Rovnako nenesú zodpovednosť za straty alebo škody ani povinnosť riešiť reklamácie, ktoré by boli priamo či nepriamo vznesené v spojitosti s obsahom tejto knihy. Upozorňujeme tiež na nutnosť dodržiavania príslušných predpisov na ochranu prírody, ako aj platných právnych ustanovení o používaní zbraní.

Podakovanie

Predovšetkým ďakujem svojim rodičom, otcovi za to, že mi daroval prvý nôž, bez ktorého by som nikdy nezískal skúsenosti, ktoré mám, a mame, že mi dovolila ponechať si ho a povzbudzovala ma pri plánovaní vandrovačiek! Vydavateľovi Budovi Sperrymu vďačím za príležitosť a vedenie počas celého procesu vzniku knihy. A ďakujem všetkým vo vydavateľstve Fox Chapel, ktorí sa podieľali na jej príprave a prispeli k jej vydaniu. Ďakujem aj rodine Elsenerovcov za vytvorenie kvalitného a večného produktu, o ktorom som mohol písať. Ďakujem spoločnosti Victorinox za poskytnutie informácií a zdrojov, ktoré prispeli k vytvoreniu publikácie. Priateľom Gregovi, Davidovi a TJ-ovi ďakujem za všetko, čo ma naučili, ako aj za ich vedenie. A svojej manželke ďakujem za vytvorenie fotografií, umelecké rady a za niekoľkonásobné prečítanie tejto knihy, takže o nej vie asi viac ako ja.

O autorovi

Bryan Lynch vyrastal na stredozápade Spojených štátov v štáte Iowa, ktorého motto znie: „Polia sú plné príležitostí.“ Väčšinu života strávil prechádzkami po okolitých poliach ako dychtivý poľovník a rybár. Práve na týchto miestach si už ako mladý chlapec overil užitočnosť kvalitného vreckového noža, keď mu otec venoval švajčiarsky nôž. Tento prvý nôž odštartoval jeho celoživotný záujem (niekto by to mohol označiť posadnutosť) o svet nožov, outdoorové aktivity a náradia, ktoré sa pri nich používajú. V súčasnosti žije v štáte Illinois, využíva svoje skúsenosti a chuť písať o technike prípravy na krízové stavy, o situáciách, v ktorých ide o prežitie, a recenzuje nástroje. Pozrite si jeho blog o prežití na <http://civilizedsurvival.blog/>.

OBSAH

Podakovanie	3
O autorovi	3

1. ČASŤ: ÚVOD

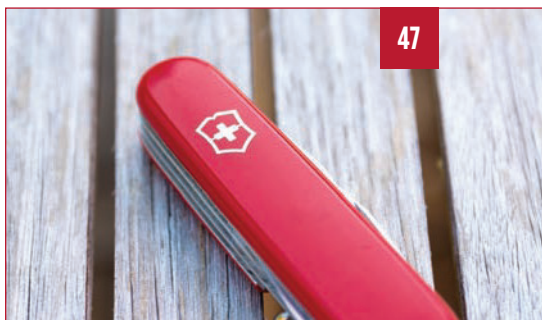
História švajčiarskeho armádneho noža	7
Výber švajčiarskeho armádneho noža	9
Príslušenstvo	42

2. ČASŤ: PRÍPRAVA

Tipy na čistenie, ostrenie a údržbu	48
Ako používať švajčiarsky armádny nôž	58

6

47

3. ČASŤ: POUŽITIE NOŽA V PRÍRODE

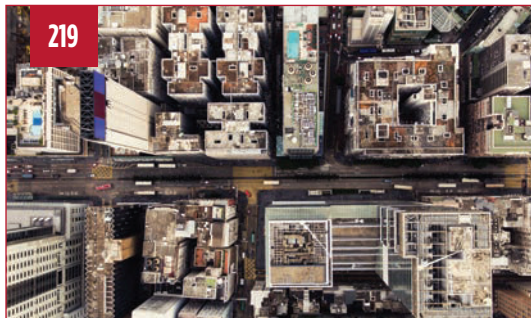
Úvod do zálesáctva a umenia prežiť v prírode	63
Zamestnaná myseľ a dobrá nálada.	65
Tipy do prírody.	68
Signalizácia a orientácia.	74
Založenie ohňa.	82
Táborisko.	102
Príprava jedla	132
Rybolov	150
Získavanie a čistenie vody	176
Starostlivosť o vzhľad	183
Oprava výstroja	185
Údržba strelnej zbrane	204
Prvá pomoc	207
Ďalšie použitie švajčiarskeho armádneho noža.	213

4. ČASŤ: S NOŽÍKOM V MESTE

Nepredvídateľné udalosti.	220
Pedálový pohon.	221
Epilóg.	222
Register.	223
Autori a zdroje fotografií	224

62

219

1. ČASŤ:

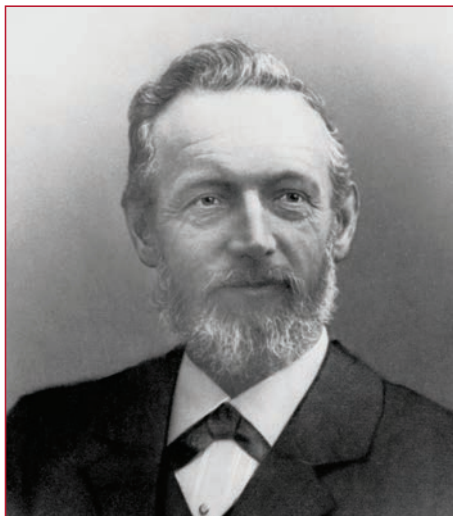
ÚVOD

Model SwissChamp XAVT disponuje obdivuhodným počtom funkcií – spolu až 80!

História švajčiarskeho armádneho noža

Príbeh švajčiarskeho armádneho noža sa zrodil pred vyše 130 rokmi. V roku 1884 otvoril Karl Elsener vo švajčiarskom meste Ibach obchod s nožmi. Vytvoril pozoruhodný plán na výrobu kompaktného noža z vysokokvalitnej ocele s množstvom funkcií. Jeho prvý model, Soldier's Knife, bol zhotovený v roku 1891. Nôž, zakúpený švajčiarskou armádou, obsahoval čepeľ, otvárač na konzervy, výstružník a skrutkovač. Pomáhal vojakom pri údržbe ich zbraní a pri otváraní konzerv s jedlom. Dodnes najznámejším modelom je Officer's Knife, ktorý bol patentovaný

Karl Elsener (1860 – 1918)

Pôvodná továreň na švajčiarske armádne nože v roku 1884

v roku 1897. Verzie tohto noža sa dodnes tešia veľkej obľube.

Názov Victoria si Karl Elsener vybral na počesť svojej matky a emblém s krížom a štítom začal používať až v roku 1909. V roku 1921 bola vynájdená nehrdzavejúca oceľ (*inox*), čo pre nožiar-sky priemysel znamenalo obrovský krok vpred. Slová Victoria a inox sa spojili v názve novej značky Victorinox. O desať rokov, v roku 1931, Carl Elsener II. výrobu nožov zautomatizoval. Tým bolo zarúčené, že všetky nože zhotovené vo Victorinexe dosahovali rovnako vysokú kvalitu.

Oblúba švajčiarskych nožov narástla počas druhej svetovej vojny vďaka príchodu amerických vojakov, ktorí ich kupovali vo veľkých množstvách

a potom si ich priniesli domov. Malý červený nožík okamžite získal popularitu medzi americkou verejnosťou. Dokonca cestoval do vesmíru, keď v roku 1978 NASA objednala pre astronautov model Master Craftsman.

Každý kus sa vyrobí v továrni v Ibachu alebo v Delémonte vo Švajčiarsku. Napriek dnešným technologickým vymoženostiam sa na ich výrobe podieľa prekvapivé množstvo ľudí. V továrni v Ibachu sa ich denne zhotoví a prekontroluje 60 000. V ustavične sa meniacom svete Victorinox naďalej rastie a ponúka príbory, cestovné náradie, hodinky aj voňavky. Ale jedna vec sa predsa len nezmenila: Victorinox stále riadi a vlastní rodina Elsenerovcov. A stále vyrába fantastické nože!

Dôsledná kontrola zaručuje vysokú kvalitu švajčiarskych armádnych nožov.

Automatizovaná továreň Victorinox, 1943

Výber švajčiarskeho armádneho noža

Prvý krok k tomu, aby ste mali so švajčiarskym armádnym nožom jedinečný zážitok, je výber správneho modelu. Na to si potrebujete stanoviť vlastné požiadavky. Trávite viac času v mestskom prostredí, alebo v prírode? Radi doma majstrujete, alebo vykonávate len bežné činnosti? Budete skôr čistiť rybu, alebo otvárať skatuľu? Vyjasnite si svoje potreby a záujmy a prezrite si širokú paletu modelov Victorinox. Každý z nich ponúka niečo iné, ale všetky sa môžu pochváliť majstrovstvom, trvácnosťou a všestrannosťou tejto značky.

UPOZORNENIE

Miestne a štátne zákony môžu predpisovať, aký typ noža smiete legálne nosiť so sebou, najmä čo sa týka dĺžky čepele. Presvedčte sa, či neporušujete tieto pravidlá.

Midnite Manager

Midnite Manager je skvelý príklad modelového radu malých nožov, ktoré Victorinox ponúka. Mnohí ľudia si pod pojmom švajčiarsky nôž predstavia práve tento model. Pri hmotnosti 31 g má Midnite Manager 10 nástrojov. Dva najlepšie z nich sú guľôčkové pero a LED lampa. Stlačením kultového loga Victorinox rozsvietite prekvapivo silnú LED-ku. Posuvným gombíkom zasa vysuniete hrot pera. Existujú aj odlišné modely s odnímateľným 16 GB USB kľúčom. Tento model sa veľmi dobre hodí na každodenné používanie pre obyvateľov miest.

ZÁKLADNÉ NÁSTROJE A FUNKCIE

1. LED lampa	5. otvárač na fľaše	8. pilník na nechty
2. tlakové guľôčkové pero	6. odstraňovač izolácie z drôtov	9. skrutkovač, 2,5 mm
3. krúžok na zavesenie noža	7. skrutkovač Phillips	10. nožnice
4. malá čepeľ	0/1, magnetický	

Midnite Manager

Midnite Manager je ideálny nôž na každodenné použitie pre mestských majstrov, ktorí potrebujú mať náradie poruke.

SwissChamp XLT

SwissChamp XLT sa podobá na štandardný SwissChamp, je však určený na použitie v meste. Dva najväčšie rozdiely medzi XLT a štandardným modelom sú farmaceutická špachtľa a kľúč s ôsmimi bitmi. Spolu s elektrikárskou čepeľou je XLT vynikajúcim pomocníkom pre človeka, ktorý má plné ruky práce.

ZÁKLADNÉ NÁSTROJE A FUNKCIE

1. výstružník a šidlo s očkom na niť	18. nožnice	35. nerezový špendlík
2. otvárač na konzervy	19. odstraňovač šupín z rýb	36. miniskrutkovač
3. skrutkovač, 3 mm	20. pravítko (cm)	37. vývrtka
4. otvárač na fľaše	21. pravítko (palce)	38. bit rovný 4
5. skrutkovač, 6 mm	22. nástroj na vyberanie háčikov	39. bit krížový 2
6. odstraňovač izolácie z drôtov	23. pílká na drevo	40. bit krížový 0 (Pozidrive)
7. skrutkovač Phillips ½	24. dláto, 4 mm	41. bit krížový 1 (Pozidrive)
8. lupa	25. pilník na nechty	42. bit Torx 10
9. kliešte, kombinačky	26. pílká na kov	43. bit Torx 15
10. strihač drôtov	27. pilník na kov	44. puzdro na bity
11. nástroj na lemovanie drôtov	28. čistič nechtov	45. kľúč na bity
12. skrutkovač, 2,5 mm	29. veľká uzatváracia čepeľ	46. nadstavec šesťhranný, pre 5 mm D-SUB konektor
13. prerezávací čepeľ	30. malá uzatváracia čepeľ	47. nadstavec šesťhranný, pre 4 mm bity
14. elektrikárska čepeľ	31. krúžok na zavesenie noža	48. bit šesťhranný 4
15. škrabka na izoláciu	32. špáradlo	49. bit Torx 8
16. farmaceutická špachtľa	33. pinzeta	
17. viacúčelový háčik	34. tlakové guľôčkové pero	

SwissChamp XLT

Bity vo výklopnom zásobníku bezpečne držia, takže nemusíte mať obavy, že ich postrácate.

Work Champ

Work Champ je veľký brat noža SwissChamp. Je to v podstate prezlečený prenosný kufírik s náradím. Mať tento robustný nástroj poruke značne uľahčí deň všetkým usilovným majstrom.

ZÁKLADNÉ NÁSTROJE A FUNKCIE

1. veľká uzatváracia čepeľ	8. skrutkovač, 3 mm	15. strihač drôtov
2. otvárač na fľaše	9. odstraňovač izolácie z drôtov	16. nástroj na lemovanie drôtov
3. skrutkovač, 5 mm, s poistkou	10. výstružník, šidlo	17. pinzeta
4. píla na drevo	11. krížový skrutkovač 0/1, dlhý	18. špáradlo
5. píla na kov	12. nožnice	19. krúžok na zavesenie noža
6. pilník na kov	13. krížový skrutkovač 1/2	20. miniskrutkovač
7. otvárač na konzervy	14. kliešte, kombinačky	21. vývrtka

Work Champ

Táto prenosná súprava nástrojov ponúka náradie využiteľné v množstve situácií.

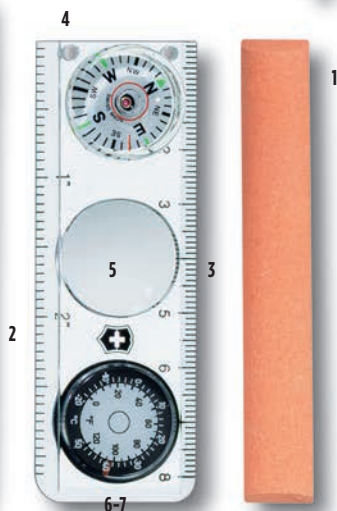
Expedition Kit

Dobrodružstvá prinášajú do života vzrušenie, no nosiť so sebou všetko je náročné. S touto súpravou vám nebude chýbať nič. Expedition Kit je kombináciou bežných nástrojov ako nôž, nožnice, otvárač fliaš a plechoviek a pílký s modernými prvkami. Medzi iným obsahuje digitálny displej a po stlačení loga Victorinox sa zobrazí teplota vo Fahrenheitoch alebo v stupňoch Celzia, čas v 12- alebo 24-hodinovom režime, časovač, výškomer, barometer a budík. Obsahuje tiež brúsny kameň a pravítko s lupou, teplomerom a kompasom. Pozoruhodnejší ako tento majstrovský výtvor ručnej práce je iba fakt, že sa zmestí do krásneho koženého puzdra.

ZÁKLADNÉ NÁSTROJE A FUNKCIE

1. brúsny kameň	15. skrutkovač, 6 mm	29. barometer
2. pravítko (palce)	16. odstraňovač izolácie z drôtov	30. budík
3. pravítko (cm)	17. nožnice	31. tlakové guľôčkové pero
4. kompas	18. pilník na nechty	32. nerezový špendlík
5. lupa	19. krúžok na zavesenie noža	33. píłka na kov
6. teplomer (v °C)	20. špáradlo	34. pilník na kov
7. teplomer (vo °F)	21. pinzeta	35. čistič nechtov
8. vodováha	22. krížový skrutkovač 1/2	36. píłka na drevo
9. dlhá čepeľ	23. digitálne hodinky (12 h)	37. skrutkovač 2,5 mm
10. krátka čepeľ	24. digitálne hodinky (24 h)	38. dláto, 4 mm
11. výstružník a šídlo s očkom na niť	25. odpočítavanie	39. LED svetlo
12. otvárač plechoviek	26. časovač	40. miniskrutkovač
13. skrutkovač, 3 mm	27. výškomer (v m)	41. vývrtka
14. otvárač na fľaše	28. výškomer (v stopách)	42. viacúčelový háčik

Expedition Kit

Táto súprava je vhodná pre outdoorových profesionálov, napríklad pre sprievodcov v divjej prírode, alebo pre priateľov, ktorí majú radi rôzne technické „vychytávky“.

Výber švajčiarskeho armádneho noža

Fisherman

Fisherman, váš nový priateľ, ktorý sa pekne zmestí do škatuľky na návnady, vám pomôže pri strihaní vlasca, vyťahovaní háčikov, nesení ryby a pri mnohých iných činnostiach. Na zistenie veľkosti úlovku nezabudnite použiť zabudované pravítko.

ZÁKLADNÉ NÁSTROJE A FUNKCIE

1. dlhá čepeľ	7. odstraňovač izolácie z drôtov	13. pravítko (cm)
2. krátka čepeľ	8. výstružník a šídlo s očkom na niť	14. nástroj na vyberanie háčikov
3. otvárač plechoviek	9. krížový skrutkovač 1/2	15. viacúčelový háčik
4. skrutkovač, 3 mm	10. nožnice	16. špáradlo
5. otvárač na fľaše	11. škrabka na ryby	17. pinzeta
6. skrutkovač, 6 mm	12. pravítko (palce)	18. krúžok na zavesenie noža

Fisherman

Tento užitočný model
poskytuje rybárom množstvo
praktických nástrojov.

Výber švajčiarskeho armádneho noža

Evolution S54

Zdá sa, že Evolution S54 dokáže všetko! Čaká na vás nejaká ľahšia súrna oprava? Žiaden problém, nôž má k dispozícii kľúč na matice a nastaviteľné kliešte. Potrebujete založiť oheň? Zvládnete to s lupou. Zabudované pravítko a kompas vám pomôžu nezablúdiť v lese a trafiť k vášmu tajnému miestu na lov rýb. Uvedomelý turista ocení blokovací mechanizmus čepele noža tohto stredne veľkého modelu.

ZÁKLADNÉ NÁSTROJE A FUNKCIE

1. krúžok na zavesenie noža	12. skrutkovač, 3 mm	22. strihač drôtov
2. špáradlo	13. výstružník a šídlo s očkom na niť	23. nástroj na lemovanie drôtov
3. pinzeta	14. píłka na drevo	24. kľúč na matice
4. dlhá čepeľ	15. lupa	25. nastaviteľné čeluste
5. pilník na nechty	16. skrutkovač, 3,5 mm	26. nožnice
6. čistič nechtov	17. kompas	27. píłka na kov
7. vývrtka	18. pravítko (cm)	28. pilník na kov
8. otvárač na fľaše	19. pravítko (palce)	29. odstraňovač šupín z rýb
9. odstraňovač izolácie z drôtov	20. smerová ryska	30. nástroj na vyberanie háčikov
10. skrutkovač, 5 mm	21. kliešte, kombinačky	31. krížový skrutkovač 1/2
11. otvárač na konzervy		32. univerzálny kľúč M3, M4, M5

Evolution S54

Na tomto modeli sa mi páči použitie kovového rámčeka na lupu.

Výber švajčiarskeho armádneho noža

Spartan

Čo sa týka modelov strednej veľkosti, nenájdete nič klasickejšie ako Officer's Knife a Spartan.

ZÁKLADNÉ NÁSTROJE A FUNKCIE

1. dlhá čepeľ	5. otvárač na fľaše	9. vývrtka
2. krátka čepeľ	6. skrutkovač, 6 mm	10. špáradlo
3. otvárač na konzervy	7. odstraňovač izolácie z drôtov	11. pinzeta
4. skrutkovač, 3 mm	8. výstružník a šídlo s očkom na niť	12. krúžok na zavesenie noža